

קניתי את השמן ופתאום רגלי החליקה על קליפת פרי והבקבוק נפל ונשבר... ועל כן אני בוכה איך אעלה אל אבי והשמן איננו אתי... נכמרו רחמי על הילד ונתתי לו סכום כסף שיקנה בקבוק אחר.

באותו רגע נזכרתי בפסוק "כי איך אעלה אל אבי והנער איננו אתי"... וחשבתי לעצמי איך אעלה לאבי שבשמים לאחר אריכות ימים ושנים, מבלי התורה והמצוות, ומבלי לחנך את בני התורה ומצוות, ומאז חזרתי בתשובה, לכן שומר אני את בקבוק השמן השבור במזנון, כיון שדבר זה דחף אותי לחזור בתשובה.

נס פך השמן והנצחון

מדוע עושים זכר לנס שנעשה בפך השמן ולא עושים זכר לנצחון שנצחו החשמונאים את היוונים.

וי"ל שעושים זכר לנצחון ע"י אמירת ההלל בתפילה. אך קשה מדוע אומרים הלל ח' ימים, היה מספיק יום אחד להלל, שיום אחד מספיק לנצחון כמו יום טוב של תורה שהוא יום אחד, ומוכת שההלל אינו עבור הנצחון דוקא אלא עבור החזרה לבית המקדש, או עבור ההצלה מחכמת יון.

ויש מיישבים שאין עושים זכר לנצחון שיש בו נדנוד עבירה, שהרי כשהחשמונאים נצחו הם לקחו את המלכות לידם, ועברו בזה על צוואת יעקב שאמר "לא יסור שבט מיהודה", כלומר שרק משבט יהודה יהיו מלכים ולא מהחשמונאים שהם משבט לוי. ואף שנצחו, היו צריכים למסור את המלוכה לשבט יהודה, וכיון שנטלו את המלוכה

לידם אין עושין זכרון לנצחונם שנשתרבו בו דבר עבירה. ועיין במס' ב"ב (ג:) שהורדוס עבד של בית חשמונאי היה וקם והרג את כל בית חשמונאי ולקח מהם המלוכה. ולמה עלתה להם כך? מבאר הרמב"ן (פרשת ויחי) לפי שעברו על הפסוק לא יסור שבט מיהודה ובעל כרחם פסקה המלכות מידם.

ב. באור יקר מיישב שאין עושין זכר לנצחון בכדי לא להבליט את הכוחי ועוצם ידי שיש בנצחון, שהרי בתוך שמחת הנצחון מתגנבת ההרגשה של כוחי ועוצם ידי, ולכך עושים זכר לפך השמן בלבד שכולו נס מאת ה', ואין בו שום שייכות של כוחי ועוצם ידי. ויש לצרף תירוץ זה עם התירוץ הנ"ל שהחשמונאים שנטלו את המלוכה לידם התגנבה בהם מעין גאווה זו, ולכן נענשו, ואין עושים זכר מיוחד לנצחונם ע"י חיוב סעודה. ולכן רבינו הקדוש שהיה מזרע דוד לא סידר במשניות, מסכת חנוכה כמו שכתב מסכת מגילה כיון שנטלו המלוכה לעצמם ולא מסרוה לשבט יהודה, ורבינו הקדוש שהיה משבט יהודה מחה על כבוד אבותיו בכך.

כעין זה מצאנו בחג הסוכות שעושים זכר לענני כבוד והקשה הרב חיד"א מדוע אין עושין זכר למן ולבאר, שגם הם היו במדבר? ותירץ שאין עושין זכר למן ולבאר כיון שהתלוננו עליהם וזה חשוב דבר עבירה, וכל דבר שיש בו נדנוד עבירה אין עושין לו זכר, ורק ענני כבוד שאין בהם חשש זה, עושין להם זכר.

ג. יש מיישבים ע"פ קושיית הבית יוסף שהקשה מדוע עושים ח' ימים חנוכה ולא ז' הרי הנס היה רק שבעת ימים כי ליום

שמונה על הנצחון, כיון שנס השמן שמונת ימים עורר את נס הנצחון.

וזה דומה לתירוצו של הסבא מקלם על קושית הבית יוסף שעושים יום נוסף בכדי להזכר בנס הטבעי הרגיל שהשמן דולק, כמו שר' חנינא בן דוסא (תענית כה.) אמר לבתו מי שאמר לשמן וידלוק יאמר לחומץ וידלוק הדגיש את האמירה לשמן. פירוש שגם הטבעי צריך אמירה, כמו שהנס צריך אמירה, דהיינו החומץ, אך אין עושים זכר לנס הטבעי אלא כשרואים נס על טבעי, אחד מעורר את השני, הנסי מעורר את הטבעי לשבח עליו. ולכך כשמתעוררים בשבעת ימי הנס יש להוסיף יום אחד לזכר הנס הכללי הטבעי שהשמן תמיד דולק במאמרו יתברך.

ויש משל המתאים לזה ששמעתי מר' יעקב בדיל שליט"א לעשיר גומל חסדים שאמר לעני לבא אליו למשרד לקבל שיק למחייתו, בשבוע הראשון כשנתן לו שיק העני הודה לו מאוד מאוד וברך אותו שעה שלימה עד שהעשיר אמר לו די, וכן היה בשבוע השני והשלישי והלאה. כעבור זמן התרגל העני לקבלת השיק, והודאתו פחתה עד שהגיע למצב שקיבל את השיק ולא אמר תודה, ואף ביקש מהעשיר שישלח לו את השיק בדואר. הבין העשיר שההרגל עושה את שלו ולא הקפיד עליו.

כשהגיע פסח אמר לו העשיר אני מעוניין שתבא למשרדי שוב כדי לקבל שיק לפסח, העני בא, והעשיר נתן לו סכום כפול, שהיה רגיל לתת לו מאה וכעת נתן לו מאתיים, והעני שוב החל להודות אך לא הודה על מאתיים אלא על מאה בלבד משום שהעני הרגיש שהמאה הראשונים הם

הראשון היה שמן ולא הוצרך לנס? והתשובה לזה כנ"ל ששבעת ימים נתקנו עבור נס השמן ויום נוסף עבור הנצחון. אך קשה על תירוצו זה מדוע מדליקים ח' ימים, היו צריכים ז' ימים להדליק, ויום נוסף לומר הלל עבור הנצחון, ומוכח שאין עושים זכר לנצחון וכנ"ל. ועל קושיית הב"י עיין מש"כ הב"י ועוד ספרים שתרצו את קושייתו.

ד. ועוד יש ליישב את הקושיא הראשונה, לפי מש"כ בספר ר"ד אבודרהם: שאין מברכים ברוך שעשה לי נס במקום הזה אלא כשהנס היה למעלה מהטבע, אבל בנס טבעי אין מברכים. ויש ראייה לדבריו מיוסף שהלך לקבור את אביו, וראה את הבור שהושלך אליו ובירך עליו ברכת ברוך שעשה לי נס במקום הזה, ואחיו לא ידעו מכך, וחשבו שהלך להזכר במה שעשו לו.

ומדוע לא חשבו שהלך לברך על הנס? אלא הם לא ידעו שהיה בבור נחשים ועקרבים וחשבו שניצל מבור שאין בו מזיקים, או שבירך על מה שניצל אז מאחיו שלא הרגוהו באותו מקום. ואין בזה הצלה על טבעית, ואין על זה ברכה, ואילו הוא ראה את הנחשים שהיו שם וניצול מהם, והצלתו היתה בדרך נס, לפיכך בירך שם שעשה לי נס במקום הזה.

ומזה לומדים שאין אומרים ברכה או הלל על הנס, אא"כ הנס היה על טבעי. והנה בנצחון לבד אין בו נס גלוי, כי בדרך הטבע יכול להיות נצחון, ולכן אין עושין זכר בפ"ע לנצחון, אך בצירוף נס השמן שהיה על טבעי, דין הוא להלל אף על הנצחון. כלומר בצירוף שניהם מתחזק הנס הטבעי של הנצחון, ולכך אומרים הלל כל

מחובתו של העשיר, ורק במאה השניים נעשה עמו חסד, אז הקפיד עליו העשיר ואמר לו חשבתי שההרגל מנע ממך מלהודות ולא הקפדתי, אך כעת שקבלת תוספת מחודשת ונכנס בך החשק להודות מדוע אינך מודה על כל המאתיים, וכי המאה הראשונים אינם בחסד? העני תפס את טעותו ותיקן מעשיו.

12345678910

והנמשל הוא: בכל השנה אין אנו עושים זכר לטבע מחמת ההרגל, אך בחנוכה שיש לנו שני טבע ויש בנו את הכח להודות על הנס, אנו חייבים להזכיר גם את הנס הטבעי, ניסיך שבכל יום עמנו.

12345678910

12345678910

בידי כל העם פרט וכלל, ואין ענין מהם נפלא משום אדם, ועל כן לא ראה לדבר בהם כמו שלא הסדיר נוסח התפילה ואיך יתנהג שליח ציבור לפי שהיה מפורסם וכו' ע"ש. ומיניה להלכות חנוכה כי מעטים המה ונער יספרם וידועים להמוני העם. וגם מחלוקות בית שמאי ובית הלל אם מוסיף והולך או פוחת והולך היו נהוגים והולכים עד אחרי החורבן, כנראה מעדות רבי יוחנן במסכת שבת (כ"א ע"ב) על שני זקנים שהיו בצידן, אחד עשה כבית שמאי ואחד עשה כבית הלל וכו', ורוב העם עשו כפי עיקר הדין בר איש וביתו, ולכן עזב רבי יהודה הנשיא מלחבר מסכת בענין זה והשאיר עולם כמנהגו נוהג, איש למשפחותיו על בית אבותיו.

ותירץ עוד ע"פ הירושלמי (מגילה פרק ב' סוף הדיבור) וזכרם לא יסוף מזרעם, מכאן קבעו לה חכמים מסכת. ופירש הרב קרבן העדה, שיהגו וילמדו בה תמיד. ולפי זה יש ליישב את הקושיא הנ"ל שמסכת דמאי ועירובין וידים וכיוצא בזה, אע"פ שהן מצוות דרבנן, יש להן עיקר מן התורה דמאי הוא ספק טבל, ועירובין נתקנו בגלל רשות הרבים דאורייתא כמו שכתב הרמב"ם בפ"א מהלכות עירובין, ונטילת ידים תיקנו משום סרך תרומה, ומגילה נמי מצאו לה סמך מדכתיב וזכרם לא יסוף מזרעם. ועוד דדברי קבלה כדברי תורה דמי. אבל חנוכה אין לה עיקר מן התורה, ולכן לא קבע לה רבי מסכת בפני עצמה. וכן כתב הרב תורה תמימה (אסתר ט' אות מ"ו) על דברי הירושלמי הנ"ל, כי לא מצינו זולת מסכת מגילה שתהיה מיוחדת למצוה שלא בא עיקרה בתורה שבכתב, אך למען יוסיף עניינה להשתרש בלב ישראל ולא יסוף זכרה, קבעו לה מסכת מיוחדת על שמה ע"ש.

בקשר לשאלה מדוע לא סידר רבינו הקדוש במשנה מסכת חנוכה, כמו שסידר מסכת מגילה ועירובין וידים שהם מצוות דרבנן? מלבד מש"כ לעיל יש להוסיף מש"כ הגאון מהר"י בן סאמון ז"ל שהטעם הוא משום שדיני חנוכה ונרותיה כבר כתובים היו במגילת תענית לפני רבינו הקדוש, וכל הברייתות שהובאו בפרק במה מדליקין בדיני חנוכה ונרותיה לקוחים ממגילת תענית (פרק ט'). והביא דברי רש"י בתענית (טו ע"ב) שמגילת תענית נכתבה בימי חכמים וכו', והיינו דקתני מתני' כל הכתוב במגילת תענית כאילו הוא מקרא.

והגאון הרב מאיר מאזוז שליט"א תירץ על פי מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פרק ד' דמנחות), הטעם שרבי לא סידר במשנה דיני הציצית והתפילין והמזוזה וכו', לפי שהיו דברים מפורסמים בזמן חיבור המשנה, והיו ענינים ידועים ונהוגים